

Německo-český a česko-německý vojenský slovník

V roce 2000 vydalo nakladatelství FRAUS Plzeň Německo-český a česko-německý vojenský slovník. Patří do knihovny tematických slovníků, které toto nakladatelství vydává.

Tento slovník bude jistě vítaným pomocníkem při překladech článků z vojenských časopisů, předpisů a dalších dokumentů. Největším přínosem je to, že se konečně objevil slovník, který je zaměřen skutečně vojensky. Stejným způsobem by bylo potřebné vytvořit vojenské slovníky pro překlady z angličtiny, francouzštiny, španělštiny i dalších jazyků.

* * *

V krátké předmluvě je charakterizován jeho účel a zaměření, zahrnuté oblasti vojenství, politiky, Evropské unie, Bundeswehru a NATO. Je zde zdůrazněno, že je psán novým německým pravopisem, což je jeho nesporný klad.

Přehledně a srozumitelně je uvedena část obsahující „Uspořádání slovníku a poznámky k jeho užívání“. Vhodně jsou uvedeny příklady pro vysvětlení způsobu zpracování slovníku.

Autoři vcelku dobře zvládli používání dosavadní české vojenské terminologie, která prochází vývojem a je značně neustálená. Užitečné jsou vojenské hodnoty AČR s jejich ekvivalenty s armádou SRN. Zajímavé je porovnání vojenských hodnot pozemních sil, vojenského letectva a námořnictva SRN.

Při práci s tímto slovníkem si však uživatel všimne i dílčích nedostatků, které se při takové práci vyskytnou.

Za největší nedostatek považuji, že autoři uvedli v příloze přehled hlavních výborů NATO. Jde o jejich názory, které jsou v mnoha případech chybné, a uvedené názvy jsou zastaralé. Pokud tuto přílohu chtěli uvést, měli dát ekvivalenty v němčině, ale především názvy uvést v angličtině. Tato příloha, uvedená pouze v češtině, je naprosto nevyužitelná.

Místo volných listů pro poznámky by bylo vhodnější zařadit německé zkratky používané v dokumentech. Je jich mnoho a uživatelům by to pomohlo.

Autoři se měli zaměřit pouze na německý jazyk a nezahrnovat do slovníku instituce a velitelství NATO. V NATO je oficiálním jazykem angličtina (francouzština) a zde uváděné názvy velitelství bez anglického originálu jsou opět zcela nevyužitelné. Pokud je chtěli autoři zařadit, tak souhrnně do přílohy a všechny. Zřejmě sami neznají současnou organizační strukturu těchto velitelství.

Trochu mne zarazilo, že „Bundeswehr“ je uváděn malým písmenem na začátku slova. V mnoha dokumentech v originálu jsem viděl velké začáteční písmeno. To se mi zdá přijatelnější.

Česká vojenská terminologie je sama o sobě problémem. Pokud chybí vhodné vyjádření, je potřebné dívat se na současnou AČR. Těžko v ní budeme hledat topografické, zdravotnické, průzkumné, minovací, tankové stíhací nebo divizní vojsko.

Něco takového již léta nepoužíváme, v některých případech jsme taková slova ani nepoužívali.

Pro civilní sektor je typické, že není pochopen význam slov „ostřelování“ a „odstřelovač“. Při překladech se pak autoři dopouštějí chyb. Slovo „ostřelovač“ je novotvar v českém jazyce, který nevyjadřuje nic rozumného a používá jej ten, kdo význam slova nechápe. Zeptejte se myslivců, zda zvěř ostřelují nebo odstřelují.

Je na škodu věci, že autoři nevyužívají oficiální terminologické dokumenty NATO. Mimo jiné se jedná o praktickou náplň našeho členství v NATO. V nich by našli mnoho vojenských výrazů, které by se mohly do slovníku zařadit. Jedná se o spojenecké publikace AAP-6 (Slovník pojmů a definic NATO) a AAP-15 (Zkratky NATO). K nim můžeme přiřadit spojeneckou publikaci AAP-4 (Názvy STANAG-standardizační dohody a AP-spojenecké publikace), Všechny jsou s českým překladem. V němčině mám k dispozici **spojeneckou publikaci AAP-4** z roku 1993. Je sice zastaralá, ale mnoho vojenských pojmů lze využít.

Ještě trochu teorie. Řada pojmů uváděných ve slovníku bude jistě přijatelná pro laiky, kteří četli beletrii z druhé světové války. Pro příběhy s nádechem dobrodružství z této doby by byly předkládané pojmy jistě vhodné. Odborník se naopak nad mnohými pojmy pozastaví, bude se muset vzdát takového přístupu a bude hledat takové pojmy, které se přiblíží současnému stavu ve vojenském vyjadřování, přesněji popíší danou odbornost, a tím se pro ně stanou srozumitelnějšími.

Abychom nezůstali pouze u teorie, můžeme se podívat na některé konkrétní příklady.

1. Používají se slova, která ve vojenské terminologii nejsou běžná

- **Služebna** - je to uvedeno v pojmu ABC-Informationszelle. Pro odborníka bude jistě vhodnější informační středisko hlásné služby ZHN.
- **Centrála** - použito v pojmu Abhörzentrale. Bylo by možné uvést rádiové středisko pro odposlech?
- **Odpalovací hlaveň** - pojem Abschussrohr. Takové vyjádření je dosti neobvyklé, možná i zbytečné. Obvykle se slovem hlaveň myslí to, co se používá při střelbě.

2. Doslovný překlad

Tento způsob překladu je velmi nešťastný. V podstatě znamená, že překladatel nechápe o co se jedná, a tak překládá slova, jak jsou v originále uvedena za sebou. Tyto překlady můžeme zařadit do kategorie, kdy se z hlediska gramatického nebo jazykového nedá překladu nic vytknout, z hlediska významového se však často jedná o nepřesnost nebo o naprostý omyl.

- **Admiralstabsdienst** - admirální štábní služba. Nedovedu si představit, co tím zpracovatelé chtěli vyjádřit.
- **Flugabwehrraketenanpanzer** - protiletadlový tank. Pro laiky jde jistě o příhodný název, neboť tank si dovedou představit. O nástavbě pochybují. Pro odborníky však platí méně přitažlivý, ale o to více samozřejmý samohybný protiletadlový raketový komplet.
- **Fliegerarzt** - letecký lékař. S tímto pojmem se setkáme i v angličtině, kde se obvykle překládá stejně. Proč ale letecký? Není snad vhodnější přeložit tento pojem jako lékař leteckého útvaru?
- **Fliegerfaust** - protiletadlová pancéřovka. Při překladu takového slova je vhodnější vyhledat pomoc u odborníka, aby nedošlo k ostudě.

- **Geschützfeuer** - dělová palba. Tady se jedná pouze o doslovný překlad, palba z děla se takto nevyjadřuje.
- **Heimatstützpunkt** - mateřská opěrná základna. Něco takového do vojenské terminologie nepatří. Pěšák si jistě vzpomene na opěrný bod, který může vytvářet i vojsko územní obrany.
- **Minenvernichtungsdrohne** - střela k ničení min. Snad ve všech známých jazycích na světě se slovem drohne (drone) označuje bezpilotní prostředek. Zde uvedený překlad je zcela chybný. Přitom ve slovníku na různých místech se toto slovo překládá správně.

3. Vyřazená slova

Některá slova se již nepoužívají. Není naším úkolem zjišťovat důvody, ale také je nepoužívat. Patří mezi ně např. motostřelecký (a varianty), zámysl, goniometrie, správa, armáda PVO, radiolokátor, radioelektronický boj, kontrarozvědka, raketonosný, ordonanční, atomový a jiné.

Neměla by se používat ani slova, která do vojenství nepatří, jako např. deštník. Jistě si najdeme něco vhodnějšího.

Ještě na jedno bych chtěl upozornit. Dříve jsme běžně používali slovo **tajný** k označování všeho možného. Jako členský stát NATO musíme dodržovat pravidla, týkající se utajování. Použijeme-li slovo tajný, tak tím označujeme jistý, přesně vymezený stupeň utajení. Pokud chceme sdělit, že dokument má nějaký stupeň utajení, musíme použít slova **utajovaný**. Příklad nevhodného použití je ve slovníku na str. 130. kde se uvádí Verschlussache - tajný dokument. Utajovaný je správně.

Jako poslední bod této krátké úvahy se chci podívat, jak slovník řeší slova, která se při překladech z angličtiny stala problematickými. Jde o **podporu** a **zabezpečení**. Ve slovníku je to vyřešeno šalamounsky. Pro oba pojmy používají stejná slova: „Kampfunterstützung“ a „Einsatzunterstützung“. V praktické činnosti je však rozdíl, zda budeme boj podporovat nebo zabezpečovat. Pro vyjádření podpory bojové činnosti považuji za vhodnější německé slovo „Kampfunterstützung“, „Einsatzunterstützung“ by mohlo být vhodnější pro zabezpečení zasazení do bojové činnosti. Osobně naprosto odmítám pojem „logistická podpora“ (ve slovníku je uvedeno na str. 197). Při řešení tohoto problému vždy vycházím z významu českých slov podpora a zabezpečení a jejich místa v bojové a ostatní činnosti. Upozorňuji na tento problém proto, že ani v tomto slovníku není jednoznačné vyjádření.

* * *

Velmi obtížné je vytvořit slovník, poměrně méně náročné je kritizovat. Nebylo mým cílem vyjadřovat se kriticky ke zpracovateli. Nepovažuji se za dokonalého. Chtěl jsem pouze vyjádřit svůj názor k předvedenému dokumentu. Je patrné, že v uvedených příkladech je trochu jiný. Já to chápu jako samozřejmost, která se běžně vyskytuje. Přesto autoři mohli věnovat větší pozornost širší účasti v připomínkovém řízení, které by jistě pomohlo k odstranění některých problematických vyjádření. Vzhledem k celkovému rozsahu slovníku několik uvedených příkladů jeho hodnotu nesnižuje. Doporučuji tento slovník k používání

Ing. Karel Kozák, Ph.D.

Německo-český a česko-německý vojenský slovník. Militärwörterbuch Deutsch-Tschechisch, Tschechisch-Deutsch. Vydalo nakladatelství Fraus v Plzni v roce 2000. 1. vydání, ISBN 80-7238-093-1.